

GEMEENTE ENSCHEDE

MOOI DA'J D'R BINT!

LOKALE INCLUSIE AGENDA

2026 EN VERDER

ENSCHDE

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING

3

THEMA 1 TOEGANKELIJKE INFORMATIE

6

THEMA 2 ONDERWIJS EN ONTWIKKELING

7

THEMA 3 THUIS EN WONEN

8

THEMA 4 WERK EN INKOMEN

10

THEMA 5 VRIJE TIJD

13

THEMA 6 VERVOER EN VERPLAATSEN

14

THEMA 7 WELZIJN, GEZONDHEID EN ONDERSTEUNING

16

THEMA 8 BURGERRECHTEN EN PARTICIPATIE

18

THEMA 9 ANTI-DISCRIMINATIE EN ANTI-RACISME

19

INLEIDING: DE LOKALE INCLUSIE AGENDA ENSCHEDE

EEN SAMENLEVING WAARIN IEDEREEN VOLWAARDIG MEE KAN DOEN

Samen met inwoners en partners in de stad werken we aan een inclusieve en veerkrachtige samenleving; een samenleving waarin iedereen gelijke kansen heeft en volwaardig kan deelnemen. Daarbij maakt leeftijd, achtergrond, geslacht, gender of beperking niet uit. Dat is de basis van de visie die we in de [strategische opgave Inclusief Enschede](#) hebben vastgelegd. De Lokale Inclusie Agenda is een verdere uitwerking van die visie en raakt daarbij ook de andere strategische opgaven.

De Lokale Inclusie Agenda richt zich op het wegnemen van fysieke, sociale en digitale drempels. Als inwoner of bezoeker wil je probleemloos mee kunnen doen en je welkom voelen. Onze houding is: we zijn blij dat je er bent. Op zijn Twents: mooi da'j d'r bint!

Nog elke dag staan inwoners en bezoekers voor zichtbare én onzichtbare drempels. Soms is de drempel letterlijk: een gebouw zonder goede toegang. Of gaat het om informatie die moeilijk te begrijpen is. Soms zit het ook in onbedoelde obstakels zoals vooroordelen of sociale spanningen. Dat kan leiden tot uitsluiting en een daling van het

onderlinge vertrouwen. Het effect is hetzelfde: mensen kunnen niet volwaardig meedoen. Het is onze duidelijke ambitie om dit te verbeteren. Dat is waar deze Lokale Inclusie Agenda over gaat.

Onze ambitie is verbonden met het VN-verdrag Handicap dat sinds 2016 van kracht is in Nederland. Dit verdrag verplicht gemeenten om beleid te maken ter verbetering van de positie van mensen met een beperking.¹ In de praktijk versterken persoonlijke beperkingen en maatschappelijke drempels elkaar vaak negatief. De verantwoordelijkheid om drempels te verkleinen ligt bij de samenleving als geheel. Als gemeente spelen wij daarbij een belangrijke rol. Deze Lokale Inclusie Agenda is daarvoor een belangrijk middel.

¹ Dit betekent fysieke, zintuiglijke, intellectuele en mentale beperkingen. Fysieke beperkingen: problemen die iemands lichamelijke vermogen of mobiliteit beïnvloeden. Bijvoorbeeld het onvermogen om te lopen of te bewegen op de gebruikelijke manier. Zintuiglijke beperkingen: problemen die een of meer zintuigen beïnvloeden. Intellectuele beperkingen: problemen die het leren en logisch denken moeilijker maken. Mentale of psychische beperkingen: problemen die gaan over geestelijke gezondheid zoals depressie, angststoornissen, schizofrenie en andere vergelijkbare ziektes.

DE LOKALE INCLUSIE AGENDA: EEN BELANGRIJKE STAP RICHTING INCLUSIE

Deze Lokale Inclusie Agenda (LIA) is een belangrijk middel om Enschede inclusiever, aantrekkelijker en opener te maken. Het is een agenda met daarin de gemeentelijke ambities over inclusie. Deze ambities worden zowel overkoepelend geformuleerd, alsmede specifiek binnen verschillende levensdomeinen zoals werk en inkomen, onderwijs en ontwikkeling en vervoer. Het VN-verdrag verplicht een LIA alleen voor mensen met een beperking. Wie kiezen voor een bredere aanpak. Daarin voegen we ook de thema's anti-discriminatie en anti-racisme toe voor een bredere doelgroep.

De LIA heeft raakvlakken met veel verschillende initiatieven en beleid. Zo zijn er raakvlakken met de strategienota [Samen Leven Samen Zorgen](#), het [beleidskader Gezond Enschede](#), de [beleidsnota Bewegen-, spelen en sporten](#) (BSS nota) en met de inzet op een toegankelijke openbare ruimte in samenwerking met de [Commissie Enschede Toegankelijk \(CET\)](#) en andere partijen, zoals beschreven in het [Wegenbeleidsplan Enschede](#). Een ander voorbeeld van een raakvlak is het [Actieplan Digitale Inclusie](#).² Dit plan beschrijft ambities en interventies voor digitale inclusie.

UITGANGSPUNTEN VOOR EEN INCLUSIEVER ENSCHEDE BINNEN DE LOKALE INCLUSIE AGENDA

We doen al veel op het gebied van inclusie. De LIA geeft een overkoepelend kader. Belangrijke uitgangspunten zijn:

- Bewustwording en kennis over inclusie vergroten: we vergroten de bewustwording en kennis over het leven met een beperking onder inwoners en professionals. Bewustwording gaat over het je realiseren dat er verschillen zijn tussen inwoners. Kennis gaat over dat je weet wat de effecten van die verschillen tussen inwoners zijn. Zonder bewustwording en kennis over inclusie kan er geen structurele verbetering plaatsvinden. Met bewustwording en kennis kunnen we rekening houden met de obstakels die mensen ervaren.
 - Niets over ons, zonder ons: vanaf het begin betrekken we (vertegenwoordigers van) inwoners met een beperking bij de ontwikkeling van beleid, plannen en initiatieven. Bijvoorbeeld voor woningen, winkels of de openbare weg of advies over communicatie en taalgebruik. Dit zorgt ervoor dat inclusie en toegankelijkheid direct worden meegenomen.
- Universeel Ontwerpen (Design for All):** bij het ontwerpen houden we al aan de voorkant rekening met de behoeften van alle gebruikers. Denk aan diensten, processen, producten, voorzieningen en de openbare ruimte.

Inclusiviteit is belangrijk in alle levensdomeinen van Enschedeërs. Het hoort daarom bij de bedrijfsvoering van de gemeente. Het gaat om alle processen: van het uitgeven van paspoorten tot het goedkeuren van een Wmo-aanvraag, en alles ertussen in. Inclusie is overal belangrijk. Omdat inclusie zo'n groot thema is, schrijven we alleen de belangrijkste ambities op in de LIA Enschede. We tonen voorbeelden van wat we al doen en wat we willen verbeteren.

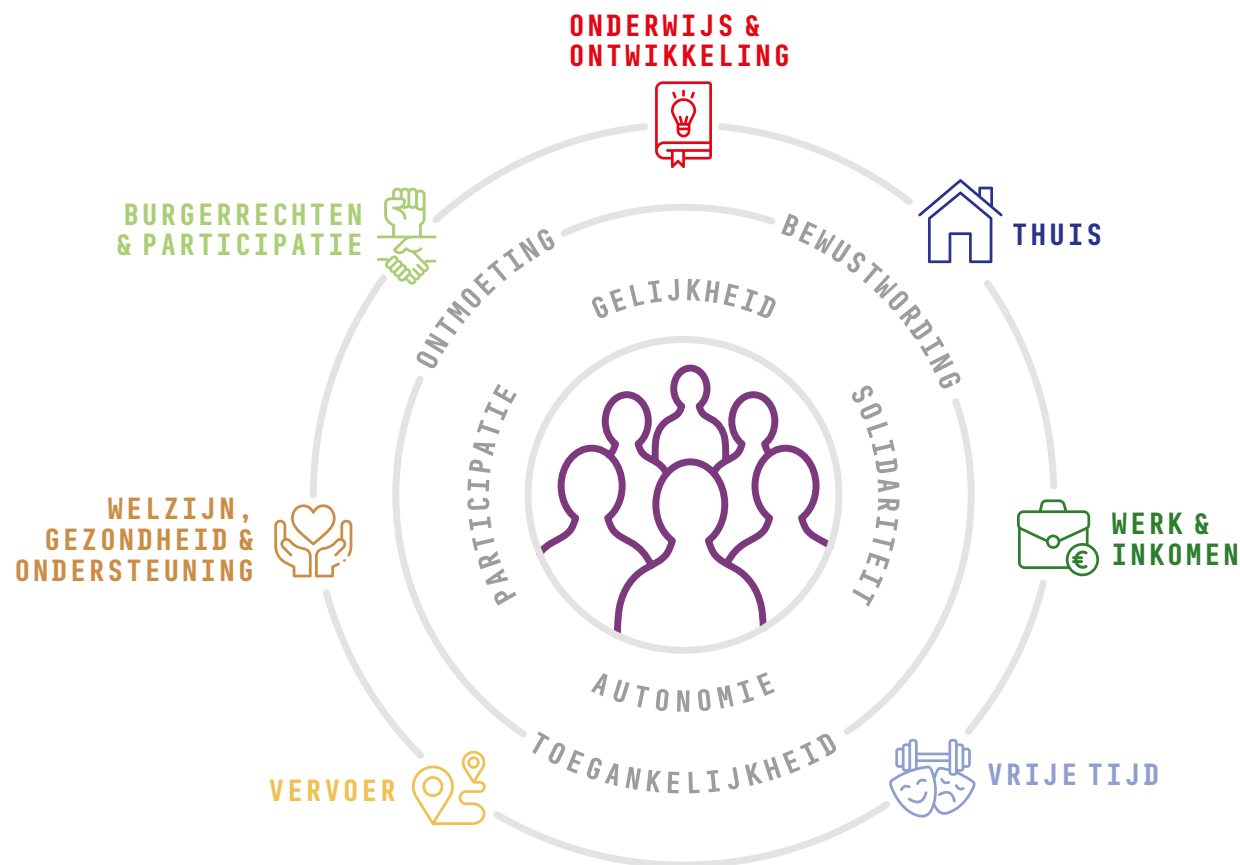
² De LIA en Actieplan Digitale Inclusie hebben overlappende, maar niet dezelfde doelgroepen. Daarom is het actieplan geen onderdeel van de LIA. Waar van toepassing, verwijzen we naar het actieplan

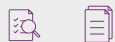
OPBOUW VAN DE LOKALE INCLUSIE AGENDA: THEMA'S

Inclusie raakt alle onderdelen van het dagelijks leven.

Het gaat bijvoorbeeld over werk & inkomen, onderwijs & ontwikkeling en vrije tijd. Afbakenen en prioriteiten stellen zijn daarbij belangrijk. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) ontwikkelde voor de indeling van een LIA een handreiking.³ Daarin staat een categorisering van levensdomeinen (thema's) die we ook voor deze Enschedese LIA gebruiken (zie figuur links). In oktober 2025 voegde de VNG het thema Burgerrechten & Participatie toe. Voor de Enschedese LIA hebben we het verder uitgebreid met de toevoeging van de thema's toegankelijke informatie, anti-discriminatie en anti-racisme.

³ [Handreiking Lokale Inclusie Agenda - VNG, 2019](#)

THEMA 1

TOEGANKELIJKE INFORMATIE

Het is belangrijk dat informatie voor iedereen beschikbaar, te gebruiken en te begrijpen is. Dit geldt voor online én offline informatie. Denk hierbij aan brieven, websites, applicaties en formulieren. Bijvoorbeeld het gebruik van gebarentaal, braille of andere middelen voor communicatie. Personen met een beperking kiezen zelf de communicatiemogelijkheden en/of -formats.

Uitgangspunt: Informatie is toegankelijk en begrijpelijk voor alle inwoners.

VOORBEELDEN VAN WAT WE AL DOEN:

- We bieden hulp aan mensen die vastlopen bij digitale dienstverlening. Dat doen we via het informatiepunt digitale overheid en via de bibliotheek met trainingen en cursussen.
- We nemen een publicatieplatform in gebruik met aandacht voor digitaal toegankelijke overheidsbesluiten. Dat doen we vanuit de Wet Open Overheid (WOO).
- We bieden altijd een alternatief voor onze digitale dienstverlening. Bijvoorbeeld telefonisch of via inloopsprekuren bij de Wijkwijzer, het overheidsbrede loket of het hulploket vergunningen.

⁴ Raakt ook aan het uitvoeringsprogramma laaggeletterdheid 2021-2025.

⁵ Web Content Accessibility Guidelines

⁶ Onderdeel van het Actieplan Digitale Inclusie. Steffie wordt op enkele plaatsen ook al ingezet.

- We kiezen voor direct duidelijke taal in al onze communicatie met onder andere het project direct duidelijk.⁴
- Er is een voorleesfunctie op de website.
- We zetten in op verbetering van de digitale toegankelijkheid van onze websites, om te voldoen aan de bestaande [toegankelijkheidsnormen](#) (WCAG⁵ 2.1).
- Mensen met een auditieve- en/of spraakbeperking kunnen via een teletolk contact opnemen met de gemeente.
- We bieden thuisdienst aan als mensen door omstandigheden niet naar de balie kunnen komen. Deze service is voor het aanvragen van een paspoort of identiteitskaart.
- We vragen bezoekers van de website om problemen met toegankelijkheid te melden. Waar mogelijk lossen we deze problemen op.

WAAR WE ONS VOOR IN WILLEN ZETTEN:

- We gaan door met het [Actieplan Digitale Inclusie](#).
- We doen verder onderzoek naar de mogelijkheden om 'Steffie' meer in te zetten. Dit is een tool die helpt om moeilijke dingen op een makkelijke manier uit te leggen. Bijvoorbeeld door animaties of video's te gebruiken.⁶
- Nieuwe video's op ons YouTube-kanaal krijgen ondertiteling en voor oudere video's onderzoeken we toegankelijke alternatieven.
- We proberen het grootste deel van de online documenten van de gemeente toegankelijk aan te bieden. Als dat niet kan, bieden we een alternatief aan.
- We toetsen gemeentelijke websites en apps structureel op WCAG-normen en stellen een plan op om de gevraagde verbeteringen door te voeren. Voorwaarde is dat de WCAG-verbeteringen niet botsen met andere vormen van toegankelijkheid.
- We controleren onze gemeentelijke beeldbank op inclusief beeldmateriaal voor alle gemeentelijke communicatie-uitingen en beleidsstukken.

THEMA 2

ONDERWIJS & ONTWIKKELING

Alle inwoners van Enschede moeten hun talenten kunnen blijven ontwikkelen, hun hele leven lang. Bij het opgroeien vinden we het belangrijk dat alle kinderen in hun eigen directe omgeving ervaren dat ze erbij horen. Met en zonder beperking. Samen naar school, samen spelen, samen opgroeien. Het inzetten op inclusief onderwijs en toegankelijke onderwijshuisvesting zijn hierbij belangrijke randvoorwaarden. Er is ook aandacht nodig voor de overgang van onderwijs naar werk of van onderwijs naar andere vormen van dagbesteden. Dit is een belangrijk moment in het leven van inwoners.

Uitgangspunt: Onderwijs en ontwikkelingsmogelijkheden zijn voor alle inwoners van belang. Daarom zetten we in op beschikbaarheid en het ondersteunen van inwoners om te komen tot ontwikkeling.

VOORBEELDEN VAN WAT WE AL DOEN:

- In het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs houden we rekening met de toegankelijkheid van de gebouwen en voorzieningen.
- We steunen een aantal BSO-locaties waar kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte terecht kunnen (BSO+). Ook steunen we een peutergroep met extra ondersteuning.

- We organiseren het leerlingenvervoer voor speciaal onderwijs. We pasten de verordening leerlingenvervoer in 2025 aan. Dat deden we om de zelfredzaamheid te bevorderen, regels duidelijker te maken en onze taal inclusiever te maken. "Gehandicapte leerling" is vervangen door "leerling met een beperking".
- Bij de bouw van drie wooncomplexen voor studenten zijn ook drie toegankelijke appartementen op de begane grond gemaakt. Jongeren met een beperking kunnen zo makkelijker studeren en hun studententijd invullen.
- We zien mooie initiatieven bij onze onderwijspartners zoals de samenwerking tussen Kentalis en Consent. Leerlingen van Kentalis halen hun diploma op een reguliere school van Consent.

WAAR WE ONS VOOR IN WILLEN ZETTEN:

- We werken aan de verschuiving van passend onderwijs naar inclusief onderwijs. Zo maken we ons onderwijs voor zoveel mogelijk leerlingen inclusief.
- We blijven de samenwerking tussen regulier en speciaal onderwijs bevorderen. Net zoals de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp, bijvoorbeeld via de Onderwijs-Jeugdhulp Arrangementen.
- We werken aan een nieuwe verordening voor onderwijshuisvesting. Inclusief aandacht voor toegankelijkheid van de panden bij ontwikkeling en aanpassingen.
- We zorgen dat inclusie en toegankelijkheid regelmatig op de Lokale Educatieve Agenda komen.
- In de Twentse Belofte borgen we de aanpak waarbij we werkgevers stimuleren om te investeren in werkende jongeren met en zonder startkwalificatie. Met blijvende aandacht voor de vso-prodoelgroep en entree-jongeren. In de werkgeversaanpak versterken we het proactief handelen. We erkennen daarbij dat het behoud van deze jongeren een combinatie van factoren vraagt. Onder andere een sluitende financiële business case voor werkgevers, kennisdeling en pedagogische vaardigheden.
- We vragen aandacht voor het toegankelijk maken van cursusaanbod en cursuslocaties bij subsidiepartners.

THEMA 3

THUIS & WONEN

Voor een inclusief huis en/of een inclusieve woonomgeving is een aantal onderdelen van belang. Een passend woningaanbod en toegankelijke informatie daarover is belangrijk. Voorzieningen zijn dicht bij huis en bereikbaar. Woningaanpassingen zijn mogelijk naar behoefte, net zoals wonen met zorg en ondersteuning. Er is zoveel mogelijk sprake van eigen regie. We houden rekening met de mogelijkheden en beperkingen van inwoners om veilig thuis te wonen.

Uitgangspunt: Mensen met en zonder beperkingen kunnen zo zelfstandig en veilig mogelijk wonen, als ze dat zelf willen.

VOORBEELDEN VAN WAT WE AL DOEN:

- We voeren de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) uit en bieden individuele hulp. Zo kunnen inwoners langer zelfstandig en veilig thuis wonen. Hoe we dit doen is onder andere opgenomen in de nota Samen Leven, Samen Zorgen.
- Onze Wijkteams geven hierover informatie, advies en behandelen aanvragen voor Wmo-voorzieningen. De afweging tussen aanpassen van de woning of verhuizen gebeurt op basis van maatwerk.

- We zetten in op voldoende geschikt woonaanbod voor inwoners met een zorg- of ondersteuningsvraag.
- Bij de ontwikkeling van een nieuwe woonwijk (zoals in de schaa sprong) werken het fysieke en sociale domein vanaf het begin samen. Daarvoor hebben we projectmanagers die zich specifiek richten op de combinatie van wonen en zorg. Ook betrekken we ervaringsdeskundigen bij de inrichting van de openbare ruimte én het organiseren van ontmoetingsplekken in nieuwe buurten.
- We hebben prestatieafspraken. Daarbij onderzoeken we met woningcorporaties hoe we bij nieuwe ontwikkelingen 30% kunnen toewijzen aan inwoners met een zorg- of ondersteuningsvraag.
- In onze Woonzorgvisie voor ouderen zetten we in op een gevarieerd en geschikt woonaanbod. Daardoor kunnen inwoners zo lang mogelijk veilig thuis blijven wonen met of zonder ondersteuning.
- We zetten in op een goede doorstroming van toegankelijke huurwoningen. Corporaties melden leeggekomen "aangepaste of Wmo-woningen" en woningen met trapliften bij de gemeente. Inclusief details over plattegronden en aanpassingen. Dit is vastgelegd in het Wmo-convenant.
- We proberen voldoende voorzieningen aan te bieden. Waaronder ook ontmoetingsplekken (bijvoorbeeld buurtcentra) voor inwoners met een ondersteunings- of zorgvraag.
- We ondersteunen initiatieven zoals "WoonSTAP" die mensen met een begeleidingsvraag helpen bij het vinden van geschikte huisvesting.
- We hebben een regulier overleg met de Commissie Enschede Toegankelijk. Daarnaast betrekken wij hen bij nieuwe ontwikkelingen op het gebied van wonen. In Het Centrumkwadraat zetten we actief in op het bevorderen van sociale samenhang en inclusie. De wijk is een voorbeeld van hoe verschillende woonvormen en gezamenlijke

voorzieningen bijdragen aan een hechte gemeenschap. In Het Centrumkwadraat staan wooncomplexen waar jong en oud, mensen met en zonder beperking en verschillende culturele achtergronden samenleven. Gedeelde binnentuinen, buurtkamers en ontmoetingsplekken nodigen uit tot contact en samenwerking. Initiatieven zoals gezamenlijke activiteiten en een netwerk van vrijwilligers zorgen ervoor dat niemand zich buitengesloten hoeft te voelen. Zo bouwen we in Het Centrumkwadraat aan een wijk waar iedereen zich thuis voelt en waar burens naar elkaar omkijken.

WAAR WE ONS VOOR IN WILLEN ZETTEN:

- We breiden de informatievoorziening en ondersteuning voor het vinden van geschikte huisvesting verder uit. Dat doen we met hulp van expertise van ervaringsdeskundigen.
- Vanuit gezondheid en de omgevingsvisie werken we aan een goed maatschappelijk voorzieningsniveau. Een sterke sociale basis.
- We experimenteren met innovatieve woon- en werkvormen. Bijvoorbeeld woonconcepten voor verschillende doelgroepen zoals groepswonen voor senioren (gezien de vergrijzing). Dat kan bijdragen aan het tegengaan van vereenzaming en het versterken van gemeenschappen.
- Bij nieuwe projecten in Enschede staat inclusie centraal. We denken niet alleen aan stenen en infrastructuur, maar ook aan de mensen die er gaan wonen. Inwoners, ervaringsdeskundigen en maatschappelijke partners helpen actief bij het maken van plannen voor wijken. Zo zorgen we dat openbare plekken voor iedereen toegankelijk zijn. Leeftijd, achtergrond of beperking maakt niet uit. Door sociale en fysieke opgaven te verbinden, maken we buurten waar ontmoeting, veiligheid en diversiteit centraal staan. Dit doen we door toegankelijke ontmoetingsplekken te maken. Ook stimuleren we verschillende woonvormen en leggen we groene en uitnodigende ruimtes aan.

THEMA 4

WERK & INKOMEN

← (Vrijwilligers)werk kan je maatschappelijke betekenis en eigenwaarde vergroten. Dit geldt voor iedereen. Onze ambitie is duurzame en waardige participatie te realiseren door de Enschedese arbeidsmarkt inclusiever te maken. We willen de afstand tussen vraag van arbeidsmarkt en inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt kleiner maken.

De gemeente heeft een voorbeeldfunctie en streeft naar inclusiviteit bij werkgeverschap. We ondersteunen lokale werkgevers bij maken van toegankelijke en aanpasbare werkplekken voor medewerkers. We vinden dat (vrijwilligers)werk moet bijdragen aan de zelfredzaamheid en zekerheid van inwoners van Enschede.

Uitgangspunt: We vergroten bestaanszekerheid en participatie van inwoners. Daarvoor zetten we in op (vrijwilligers)werk, goede voorzieningen en ondersteuning waar nodig.

VOORBEELDEN VAN WAT WE AL DOEN:

- We hebben de Enschedese Arbeidsmarktaanpak vastgesteld. Elk jaar maken we een uitvoeringsprogramma met daarin de lokale speerpunten voor dat jaar.
- We zetten ons ook op regionaal niveau in voor een inclusieve en toegankelijke arbeidsmarkt. Dit doen we volgens de Strategische Meerjarenagenda.
- We voldoen ruimschoots aan de landelijke taakstelling voor de realisatie van arbeidsplekken voor beschut werk. Dankzij de instemming van de gemeenteraad kunnen we zelfs boven de rijksnorm plaatsen realiseren. Halverwege 2025 waren er 146.1 dienstverbanden voor beschut werk. Dat ligt boven de landelijke taakstelling van 138.
- Elk jaar voeren we een medewerkerstevredenheidsonderzoek in onze eigen organisatie uit. Daarin vormen vragen over inclusie en toegankelijkheid van de organisatie een belangrijk onderdeel.
- Binnen de Arbeidsmarktregio Twente wordt "[Bedrijfsadvies Inclusieve Arbeidsorganisatie](#)" gegeven vanuit de collega's van UWV. Werkgevers in Enschede mogen hier ook gebruik van maken.
- We hebben een keurmerk voor sociale ondernemers: [Werkpakt](#). Werkgevers die het Werkpakt-keurmerk willen aanvragen, moeten aan verschillende eisen voldoen. Een daarvan is de samenstelling van het personeelsbestand. Minimaal 3% bestaat uit werknemers die geplaatst zijn vanuit de Participatiewet, SW of WW of arbeidsgehandicapten, BOL- en BBL-stagiairs.
- Zodra opdrachtnemers een opdracht van de gemeente Enschede boven een bepaalde waarde gegund krijgen, hebben ze een SROI verplichting. Hierdoor stimuleert Enschede ondernemers om mensen met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt te betrekken. Voor meer informatie zie: [SROI beleid – Impact Oost](#).

WAAR WE ONS VOOR WILLEN INZETTEN:

- De raad stelde in 2025 de [Kadernota Perspectief op de Sociale Arbeidsmarktinfrastructuur en het Werkontwikkelbedrijf DCW](#) vast voor 2025-2035. Dit richt zich op het veranderen van de DCW naar een sociaal Werkontwikkelbedrijf. DCW locatie de Kwekerij wordt een Stadskas met extra plekken voor verschillende doelgroepen. DCW wordt een regionale leer- en werkvoorziening, waar inwoners van Enschede zich verder kunnen ontwikkelen richting werk. Daarnaast richt de Kadernota de strategische koers bij Werk en Inkomen op meer en duurzame plaatsingen, intensieve begeleiding (van LKS'ers) en een sterke werkgeversbenadering. We richten ons er daarbij vooral op om kwetsbare mensen met een beperking naar werk te begeleiden. Daarvoor maken we veel gebruik van Loonkostensubsidie (LKS). Iedereen die recht heeft, kan profiteren. Deze brede aanpak helpt een toekomstbestendige en inclusieve arbeidsmarkt te creëren. Samenwerking met onderwijsinstellingen en werkgevers staan hierbij centraal.
- In de Participatiewet in Balans zijn veel aanbevelingen vanuit Enschede opgenomen om de wet menselijker, eenvoudiger en effectiever te maken. Deze mogelijkheden gaan we ook gebruiken en zullen bijdragen aan bestaanszekerheid.

We praten met medewerkers over hoe inclusief en toegankelijk onze gemeentelijke organisatie is. Het gaat ook over het verbeteren ervan en creëren van meer plekken voor medewerkers met een beperking.

PRAKTIJKVOORBEELD

RONALD WILLERING

Adviseur juridische zaken bij Strategie en Beleid Sociaal van de Gemeente Enschede

Ronald Willering, adviseur juridische zaken bij Strategie en Beleid Sociaal van de Gemeente Enschede: "Ik kan mijn werk bij de gemeente prima doen. Wat enorm helpend is, zijn de voorzieningen die - veel meer dan vroeger - geïntegreerd zijn in laptops en telefoons. Voorbeeld: een telefoon moest eerst via speciaal daarvoor geschreven software worden aangepast. Tegenwoordig heeft een Iphone zelf deze software aan boord. De wereld is voor mensen met een visuele beperking een stuk toegankelijker sinds de intrede van AI. Dankzij AI kan ik bijvoorbeeld een foto laten beschrijven. Maximale inzet van digitale hulpmiddelen is van groot belang. En ook belangrijk: ik heb een vast aanspreekpunt bij ICT. Die collega weet precies wat ik nodig heb en welke software ik gebruik. Dit helpt enorm. Wat denk ik niet iedereen weet is dat wanneer er voorzieningen nodig zijn, zoals een brailleleesregel, het UWV dit financiert. Mijn ervaringen met het UWV zijn erg positief. Voor mij is inclusie niet een kwestie van een verdrag, maar van gezond verstand. Inclusie zit niet in regels, maar in houding. Maak niet ingewikkeld wat vanzelfsprekend is of zou moeten zijn."

” IK HEB EEN VAST
AANSPEEKPUNT BIJ ICT.
DIE COLLEGA WEET PRECIES
WAT IK NODIG HEB EN
WELKE SOFTWARE IK GEBRUIK.
DIT HELPT ENORM.

THEMA 5

VRIJE TIJD

Wat mensen in hun vrije tijd (kunnen) doen, bepaalt voor een deel hun levensgeluk en welzijn. Het is belangrijk dat iedereen kan genieten en bewegen en dat we elkaar kunnen ontmoeten. Daarvoor is toegankelijke vrijetijdsbesteding een voorwaarde. Enschede wil een bruisende en aantrekkelijke stad zijn, met een vrijetijdsaanbod dat voor iedereen toegankelijk is. Dat loopt van toegankelijkheid van evenementen tot toegankelijkheid van cultuur, natuur, winkels, horeca, openbare gebouwen en sportvoorzieningen.

Uitgangspunt: Vrije tijd kunnen invullen naar eigen wens en behoefte is mogelijk voor iedereen die dat wil.

VOORBEELDEN VAN WAT WE AL DOEN:

- We helpen onze grote culturele instellingen hun toegankelijk, verankering en zichtbaarheid te verbeteren.
- We stellen voorwaarden (bijvoorbeeld aan Enschede Promotie) om evenementen toegankelijker te maken. Bijvoorbeeld het plaatsen van toegankelijke toiletten. Of kabelgoten waar een gebruiker van een rolstoel of scootmobiel veilig en zelfstandig overheen kan rijden.
- We moedigen organisatoren van evenementen aan [de Routekaart Toegankelijke Festivals van de Coalitie voor Inclusie](#) te gebruiken.

- Sportaal helpt kinderen die extra zorg en begeleiding nodig hebben om te sporten bij een vereniging.
- Voor de stads- en buurtplekken waar bewoners samenkomen om te spelen en elkaar te ontmoeten, ligt extra focus op inclusie. We hanteren de regel 100% welkom, 70% toegankelijk en 50% bespeelbaar⁷.
- De gemeente Enschede en Cultuureducatie Enschede werken op basis van de [Code Diversiteit en Inclusie](#).
- De gemeente zet in op inclusieve natuurrecreatie. In 2024 vonden er rondgangen plaats met de CET in het Stroink, Teesinkbos en hof Espelo.

WAAR WE ONS VOOR IN WILLEN ZETTEN:

- We werken de [beleidsnota Bewegen-, spelen en sporten](#) (BSS) uit in concrete buurtplannen. Dit doen we samen met de CET, instellingen en wijk- en dorpsraden. Inclusie en ontmoeting zijn belangrijk bij het uitwerken en uitvoeren van deze buurtplannen.
- Vanuit ons [Groenambitieplan Enschede 'Enschede één groot groen park'](#) zetten we ook in op gezondheid. Zo kan groen zorgen voor ontmoeting, rust en ontspanning.
- We onderzoeken samen met Twentse gemeenten hoe sport voor mensen met een beperking het beste te organiseren. Daarvoor werken we samen met de regionale werkgroep Inclusiviteit en landelijke initiatieven zoals Uniek Sporten.
- We gaan aan de slag met de aanbevelingen uit het onderzoek over de toegankelijkheid van activiteiten en evenementen. Het gaat om activiteiten georganiseerd, gefaciliteerd of gesubsidieerd door de gemeente.
- Samen met de CET onderzoeken we of en hoe we de toegankelijkheid van (bestaande) natuurgebieden kunnen verbeteren.
- Samen met de CET onderzoeken we of en hoe we de toegankelijkheid van gemeentelijke openbare gebouwen, bijvoorbeeld servicecentra, kunnen verbeteren.

⁷ Beleidsnota Bewegen, Spelen, Sporten

THEMA 6

VERVOER & VERPLAATSEN

Vervoer is meer dan reizen van A naar B. Het is de deur naar zelfstandigheid en meedoen. Bijvoorbeeld bij werk, school, vrienden, gezondheid, vrije tijd en meer. Daarom is toegankelijk vervoer en een toegankelijke buitenruimte heel belangrijk om mee te kunnen doen. Reizen en jezelf verplaatsen moet in Enschede voor iedereen toegankelijk zijn. Onze straten, pleinen en het vervoer moeten je helpen, niet tegenwerken.

Uitgangspunt: Iedereen kan zich veilig en zelfstandig verplaatsen.

VOORBEELDEN VAN WAT WE AL DOEN:

- Het [Actieprogramma Voetganger Enschede](#) besteedt aandacht aan toegankelijke stoepen en straten. We richten de openbare ruimte zo veel mogelijk drempel- en trapvrij in. We voorkomen tijdelijke obstakels zoals terrassen en containers. Tijdens evenementen en wegwerkzaamheden letten we op toegankelijkheid voor mensen met een beperking.
- We zorgen voor toegankelijke wegen, voet- en fietspaden. Voorbeelden zijn geleidelijnen voor blinden en slechtzienden, verlaagde trottoirs en oversteekplaatsen met ratelsystemen.

- Overal in de openbare ruimte werken we aan toegankelijkheid. We betrekken de CET vroeg bij wegenprojecten in de openbare ruimte en bij andere projecten in de openbare ruimte, zoals vanuit klimaatadaptatie en water. Dit staat bijvoorbeeld in het [Wegenbeleidsplan Enschede 2024 - 2027](#). Via het [Toetsingskader Openbare Ruimte \(TOR\)](#) leggen we dit vast in inrichtingsvereisten voor de openbare ruimte. We gebruiken ervaringsdeskundigheid, de richtlijn "Voetpaden voor iedereen" van Bouw Advies Toegankelijkheid en de CROW-richtlijnen. Deze dienen als leidraad voor de toegankelijkheid van wegen in de openbare ruimte naast de minimale wettelijke vereisten.
- Het uitgangspunt van onze OV-visie "[Van Openbaar Vervoer naar Publieke Mobiliteit](#)" is toegankelijkheid. We werken samen met Arriva om mensen met een beperking zelfstandig te laten reizen.
- We hebben aandacht voor het verbeteren van het doelgroepenvervoer. Inclusief bussen met meer laadruimte en getrainde chauffeurs die mensen met een beperking kunnen helpen.
- Inwoners met een Wmo-indicatie kunnen gebruikmaken van passend vervoer via Regiotaxi Twente.
- We organiseren regelmatig stads(deel) 'schouwen' waarbij we met leden van de CET door een stadsdeel lopen. Samen ervaren we waar de openbare ruimte inclusief is, en waar niet. Verbeteringen stemmen we af en voeren we door met de CET.
- Met steun van de gemeente verzorgt Alifa samen met de ANWB [AutoMaatje](#). Vrijwilligers vervoeren minder mobiele ouderen tegen een kleine onkostenvergoeding.
- Met de MDL-stichting maken we de toiletvoorzieningen in onze stad zichtbaar. Dit doen we via de Hoge Nood app en het initiatief Die Nette Toilette. We gebruiken ook de WC-wijzer app. Met ondernemers en partners praten we over het belang van goede toiletten. We vragen hen openbare toiletten in kantoren, restaurants en winkels open te stellen voor het publiek.

WAAR WE ONS VOOR IN WILLEN ZETTEN:

- We willen de nieuwste NEN-norm gebruiken voor toegankelijkheid in publieke gebouwen. Daar hoort de openbare ruimte naar de ingang van het gebouw ook bij. Daarvoor werken we samen met ervaringsdeskundigen en de CET.
- Bij alles wat we doen in de openbare ruimte, kiezen we het principe 'ontwerpen voor iedereen'. Dit is volgens het VN-verdrag Handicap een belangrijk principe.
- Betrekken we vooraf adviesraden als de CET of ervaringsdeskundigen bij projecten, dan doen we dat ook bij de oplevering. We stemmen per project af hoe deze betrokkenheid eruitziet.

THEMA 7

WELZIJN, GEZONDHEID & ONDERSTEUNING

We kijken naar mensen en niet naar hun eventuele beperking of ziekte. Het is belangrijk dat zij zelf keuzes blijven maken, ook als ze zorg nodig hebben. Dit heet eigen regie. We geloven in de kracht van mensen en hun netwerk zoals burens, vrienden en familie. Daarom moeten algemene voorzieningen en aanbod voor ontmoeting of ondersteuning voor iedereen toegankelijk zijn. De gemeente kan helpen wanneer extra ondersteuning nodig is. We vinden een sterke sociale basis belangrijk, zoals beschreven in het [definitiedocument over de sociale basis](#) en [de Sociale Basis Enschede in beeld 2025](#).

Uitgangspunt: Met de juiste hulpmiddelen en ondersteuning kan iedereen zelfstandig meedoen aan de samenleving.

VOORBEELDEN VAN WAT WE AL DOEN:

- We voeren de nota [Samen Leven Samen Zorgen](#) uit voor maatschappelijke ondersteuning. Deze ondersteuning valt onder de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en helpt inwoners zelfstandig leven. Vanuit de Wmo-verordening regelen we verschillende maatwerkvoorzieningen. Bijvoorbeeld hulp bij huishouden, dagbesteding, en hulpmiddelen en ondersteuning op maat. In de nota staan achttien voorstellen voor betere ondersteuning. We zijn bezig met deze voorstellen:

- Het bieden van lichte ondersteuning via basisvoorzieningen in de wijk.
- Het afgeven van indicaties voor zorg voor langere tijd, passend bij de situatie van de inwoner.
- Meer en betere dagactiviteiten voor mensen met dementie.
- Het verder inzetten op het ontlasten van mantelzorger.
- Vanuit de opgave Inclusief Enschede en Gezond Enschede maken we gezond leven makkelijker. Het [Beleidskader Gezond Enschede](#) is daarvoor de basis. We werken aan een gezonde omgeving en sterke sociale netwerken. Voorbeelden zijn:
- Sociaal vergroenen met de Gezonde Buurten-methodiek.
- Zorgzame buurten realiseren in delen van Enschede.
- Via de Wijkwijzer ondersteunen we laagdrempelig bij vragen over welzijn, gezondheid en hulp.
- We doen mee aan de lokale coalitie tegen eenzaamheid, Samen1 Enschede. Elk jaar organiseert Samen1 Enschede een Week tegen Eenzaamheid.

WAAR WE ONS VOOR IN WILLEN ZETTEN:

- We zetten in op (nog) meer bekendheid van onafhankelijke cliëntondersteuning en mantelzorgmakelaars onder inwoners.
- We werken het programma voor de sociale basis verder uit.
- We kijken hoe we trainingen over digitale zorg verder kunnen uitbreiden, zoals beschreven in het Actieplan Digitale Inclusie.
- We zetten ons in voor het verkorten van de wachtlijst voor beschermd wonen.

PRAKTIJKVOORBEELD

MIRJAM MANIG

Rolstoelgebruiker

Mirjam Manig (33) is een rolstoelgebruiker. Zij bracht tijdens de Tweede Kamerverkiezingen van 29 oktober haar stem uit op stembureau Het Achtervoort in Enschede. Op dit stembureau kunnen mensen met een beperking dankzij een aantal hulpmiddelen zelfstandig hun stem uitbrengen.

VOR MIJ MAAKT HET VERSCHIL DAT IK NU GEEN MACHTIGING HOEF AF TE GEVEN. IK KAN MIJN EIGEN REGIE HOUDEN, WANT IK HEB DIE AL NIET ZO HEEL VEEL. HIER KAN IK ZELF STEMMEN; HET IS ROLSTOELVRIENDELIJK EN EEN HELE FIJNE MANIER OM TE STEMMEN. ER MOGEN WEL MEER VAN DIT SOORT STEMBUREAUS KOMEN!

THEMA 8 BURGERRECHTEN & PARTICIPATIE

Een gelijke toegang tot politieke en maatschappelijke processen is nodig voor iedereen. Om ervoor te zorgen dat mensen met beperkingen volwaardig kunnen meedoen en beslissen. Dit betekent dat stemmen en gekozen worden bij verkiezingen en politiek actief zijn toegankelijk moet zijn. Het betreft ook betrokkenheid bij de gemeenschap, van buurtinitiatieven tot beleidsontwikkeling.

Uitgangspunt: Elke inwoner heeft het absolute recht om mee te doen en te beslissen.

VOORBEELDEN VAN WAT WE AL DOEN:

- We hebben een Participatieverordening. Daarin staat het participatieproces stapsgewijs beschreven. Een stap is het kiezen van doelgroepen die mogen meedoen. Hoe ze benaderd worden en hoe ze hun ideeën kunnen delen.
- Verschillende [adviesraden](#) zoals de CET, de BAS en Jong053 geven ons advies.
- Om stemmen toegankelijk te maken voor een brede groep inwoners passen we minimaal één stembureau aan. Dit bureau heeft hulpmiddelen zoals een Stemmal en Soundbox voor mensen met een auditieve of visuele beperking.
- We evalueren na elke verkiezing de toegankelijkheid van stemlokalen.

WAAR WE ONS VOOR IN WILLEN ZETTEN:

- We ontwikkelen de samenwerking zowel met als tussen ervaringsdeskundigen en adviesraden verder door.
- We onderzoeken de toegankelijkheid van inwoners- en raadsbijeenkomsten en verbeteren dit waar mogelijk.
- We onderzoeken hoe wij kunnen bijdragen aan het Actieplan politieke ambtsdragers met een beperking.
- Elk jaar houden we een stadsenquête via het EnschedePanel. Daarin vragen we hoe inwoners inclusie, fysieke, digitale en sociale toegankelijkheid ervaren.
- We doen elk jaar actief mee aan:
- De Week van Toegankelijkheid.
- De internationale dag voor mensen met een beperking.
- Initiatieven van Alliantie Digitaal Samenleven over Digitale Inclusie zoals de Week van Digitaal Meedoen.

THEMA 9

ANTI-DISCRIMINATIE EN ANTI-RACISME

Een sterke, veilige en rechtvaardige samenleving bouwen we samen. Anti-discriminatie en anti-racisme zijn belangrijk, omdat ze deel uitmaken van de universele mensenrechten en de Nederlandse wet. Ondanks de maatschappelijke verharding en polarisatie richten wij ons op die zaken die ons verbinden. De strijd tegen discriminatie en racisme gaat over het versterken van onze gezamenlijke waarden. Niet over het benadrukken van verschillen. We zijn allemaal verschillend, maar wel gelijkwaardig. We doen een beroep op de Twentse nuchterheid en gemeenschapszin. Iedereen is welkom in Enschede. Mooi da'j d'r bint geldt voor iedereen.

De aanpak van discriminatie en racisme is een plicht van ons samen, alle inwoners van Enschede. Door samen te werken maken we een stad waarin iedereen zich veilig, gewaardeerd en verbonden voelt. Dat doen we met inwoners, landelijke, regionale en lokale partners. Daarbij is het voorkomen van discriminatie en racisme belangrijk. We werken aan een open en respectvolle omgeving. We voorkomen dat discriminatie de kans krijgt om te ontstaan. Het moet niet uitmaken wat je ras, huidskleur, afkomst, geloofsovertuiging, geslacht, seksuele geaardheid, leeftijd, handicap, chronische ziekte of politieke gezindheid is.

Naast het voorkomen van discriminatie en racisme is ook actie van belang. We maken zichtbaar en bespreekbaar dat er sprake is van discriminatie en uitsluiting in Enschede. We treden op wanneer het nodig is om de veiligheid en gelijkwaardigheid te beschermen.

Uitgangspunt: In Enschede is iedereen gelijkwaardig aan elkaar en hoort erbij. Ons doel is een cultuur waarin diversiteit een kracht is en iedereen wordt gewaardeerd om wie diegene is.

VOORBEELDEN VAN WAT WE AL DOEN:

- We voldoen aan de verplichting van het hebben van een onafhankelijke antidiscriminatievoorziening, ondergebracht bij Vizier, die meldingen en klachten over discriminatie in behandeling neemt en adviseert en ondersteunt. Vizier biedt, met subsidie van de gemeente, ook educatieve en bewustwordingsactiviteiten zoals het Mobiel Media Lab, gastlessen en workshops voor het onderwijs en trainingen voor gemeenten over het herkennen van discriminatie.
- We hebben een gemeentelijk meldpunt seksuele intimidatie, ondergebracht bij Vizier. Hier kunnen inwoners een melding doen als ze te maken krijgen met seksuele intimidatie zoals naroeppen, sissen, uitschelden of aanraken. Vizier neemt de meldingen in behandeling, adviseert en ondersteunt.

- De gemeente Enschede doet met 24 andere gemeenten mee aan het [programma Veilige Steden](#). Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap stimuleert en ondersteunt dit programma. Het doel is om de veiligheid in de stad te verbeteren. Voorbeelden van wat we doen binnen dit programma zijn:
- (Seksuele) straatintimidatie is als veiligheidsthema toegevoegd aan de High Impact Crimes in het Integrale Veiligheidsbeleid.
- Naast traditionele campagnes kijken we naar omstandersinterventies in samenwerking met kennisinstellingen. Een voorbeeld hiervan is het project ["Hé schatje"](#). Deelnemers ervaren verschillende scenario's van straatintimidatie waarop met een aansluitend gesprek wordt ingezet.
- Bij studentenverenigingen vragen we, samen met kennisinstellingen en andere partners, uitdrukkelijk aandacht voor het tegengaan van seksuele intimidatie.
- Het Programma Veilige Steden heeft in Enschede een werkgroep die thema's behandelt binnen de brede onderwerpen discriminatie en racisme.
- Het Programma Veilige Steden heeft een klankbordgroep in Enschede. Hierbij zijn kennisinstellingen, GGD, politie, raadsleden, diversity officers van verschillende scholen en kennisinstellingen, (binnenstads) ondernemers, COC en het Kenniscentrum mensenhandel betrokken.
- We zetten diverse acties in voor het tegengaan van discriminatie van de LHBTI+ gemeenschap. Voorbeelden hiervan zijn:
- Samen met 55 andere gemeenten zijn we aangesloten bij het landelijke programma Regenboogsteden.⁸ Daarom hebben we een beleidsvisie en een subsidieverordening Regenboogstad.
- We spannen ons in om het onnodig moeten invullen van gender in formulieren tegen te gaan. Dit onderwerp is opgenomen in de Enschedese Schrijfwijzer.

- We zetten op verschillende manieren in op empowerment van de LHBTI+ gemeenschap. Bijvoorbeeld via de werkgroep LHBTI+ & religie, Gay-Straight Alliances in het onderwijs. En ook door de bekendheid van meldings- en aangiftemogelijkheden voor incidenten te vergroten.
- We hebben de Tafel van Vrede - een koepel van moskeeën, kerken en synagogen. Zij komen een paar keer per jaar bijeen om actuele thema's te bespreken.
- We steunen ideeën die inwoners met verschillende achtergronden samenbrengen en zo de gemeenschap versterken.

WAAR WE ONS VOOR IN WILLEN ZETTEN:

- Wij willen een gemeente zijn waar iedere medewerker zich veilig, welkom en gewaardeerd voelt. We vinden het wiel niet opnieuw uit, maar maken slim gebruik van landelijke inzichten, bestaand beleid en effectief beleid.
- We zetten ons in tegen genderdiscriminatie en femicide. We betrekken vrouwen bij alle stappen in het proces. Onze aanpak is beschreven in de [brief aan de raad](#) van juli 2025.
- We gebruiken de ["Discriminatietoets Publieke Dienstverlening"](#) op onderdelen van onze gemeentelijke dienstverlening. Samen met CET en BAS kiezen we de onderdelen die we gaan toetsen.
- We accepteren geen discriminatie in Enschede en willen dit aanpakken. We onderzoeken welke vormen van discriminatie er zijn in de gemeente. Zo kunnen we een plan maken dat past bij de Enschedese samenleving. En bij de groepen die het meest te maken krijgen met discriminatie en racisme. We praten met verschillende vertegenwoordigers van inwoners en experts over discriminatie en racisme.
- We bekijken of we een vredesconferentie voor jongeren kunnen organiseren in Enschede.

⁸ <https://www.movisie.nl/artikel/regenboogsteden-overzicht>

BIJLAGE

BELANGRIJKE BEGRIPPEN IN DE LIA TOEGELICHT

Een belangrijke voorwaarde voor een LIA is duidelijkheid over de gebruikte begrippen. Waar hebben we het precies over binnen deze agenda?

We leggen hier een paar belangrijke kernbegrippen en definities uit:

Inclusie betekent een samenleving waarin iedereen mee kan doen. Het maakt niet uit wie je bent of wat je achtergrond is. Iedereen moet zich welkom en gewaardeerd voelen en echt mee kunnen praten en beslissen. **Toegankelijkheid** is daarvoor een voorwaarde, en bestaat uit drie verschillende vormen:

- **Fysieke toegankelijkheid:** mensen kunnen zich vrij verplaatsen zonder hulp van anderen. Of ze nu een beperking (zichtbaar of niet) of een chronische ziekte hebben of niet. Het betreft de toegang, bruikbaarheid en veiligheid van gebouwen, de buitenruimte (openbare ruimte) en hulpmiddelen.
- **Digitale toegankelijkheid:** online informatie en diensten, zoals een website of applicatie, zijn beschikbaar en bruikbaar voor iedereen. Ook als iemand slechthorend of kleurenblind is en/of moeite heeft met lezen en schrijven.
- **Sociale toegankelijkheid:** gaat over taal, houding en bewustwording van hoe we op een gelijkwaardige manier met elkaar omgaan. Bijvoorbeeld het goed te woord staan, een open houding en actief rekening houden met de mogelijkheden en behoeften van inwoners om mee te doen.

Anti-discriminatie richt zich op het bestrijden van onrechtvaardige behandeling en uitsluiting op kenmerken van een persoon. Bijvoorbeeld ras, geslacht, leeftijd, nationaliteit, geloof, handicap of chronische ziekte, seksuele gerichtheid, enzovoort. **Anti-racisme** is een specifieke vorm van anti-discriminatie. Het is gericht op het bestrijden van een oneerlijke behandeling door afkomst of etniciteit. Soms is er ook geloof bij betrokken.

GEMEENTE ENSCHEDE

Concept & teksten Gemeente Enschede

Datum Maart 2026

Aan dit document kunnen geen rechten worden ontleend.

ENSCHDE